ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDREN'S MAGAZINE

РІК XXIX ЛЮТИЙ 1982 Ч. 2.(329).

ВСІМ, ХТО ПРИВІТАВ НАС З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ СКЛАДАЄМО ЩИРЕ СПАСИБІ! — РЕДАКЦІЯ „ВЕСЕЛКИ"

Читачка "Веселки" Оксана Рибак з Монтреалю, Канада, прислала нам святочні побажання. Вона збирає поштові марки і просить читачів журналу присилати їй непотрібні їм значки. Її адреса: Oksana Rybak, 6435 — 8 Ave., RSMT., Montreal, Que. HIY2M3. Canada.

Загадка

В неї сукня кольорова,
В візерунках, аж горить!
А її розумне слово
Душу вабить, веселить.
А як краще запізнаєш,
Станеш другом їй умить,
Ще й порадницю придбаєш,
З нею суму не зазнаєш,
З нею весело дружить!
В неї є пісень багато,
А казок і не злічить!
Можна з нею заспівати,
Любо з нею говорить!
Прийде в гості — раз на місяць,
Звеселить — на цілий рік.
Чи в селі живеш, чи в місті,
Кожен з нас до неї звик.
Чи уліті, на оселі,
Чи у хаті — восени
Казочки її веселі
Завжди бажані мені.
Я чекаю нетерпляче,
Як спізниться — майже плачу!
Угадайте, хто така
Подруга ця дорога?

Алла К[illegible]

ЗИМОВІ ЗАГАДКИ

а) Вата з хмари летіла,
Сріблом-золотом мигтіла —
На холодне упала,
Цілу зиму лежала,
А на тепле упала —
Крапелиною стала.

б) Що то, що то за маляр,
Не абиякий штукар?
Попід вікнами мандрує,
Сріблом шибки малює,
А минеться зима —
Глянь, і маляра нема!

РЗ.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК З ЧИСЛА "ВЕСЕЛКИ" ЗА ГРУДЕНЬ 1981 Р.: ХТО ЦЕЙ МАЛЯР? Мороз. ЗАГАДКИ-НЕДОМОВКИ: а) Річку. б) Сніг. МЕТАГРАМА: Кора/Нора. ХТО Я? Літак. ДИВНА ХАТКА: Рукавичка. ЩО ЦЕ? а) Сніг. б) Сніг.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК З ЧИСЛА "ВЕСЕЛКИ" ЗА СІЧЕНЬ 1982 Р.: ВІДЧИТАЙТЕ! Бог Предвічний... КОЛЯДНИЦЬКА ЗАГАДКА: Трьох. ХТО Я? Ялинка. ХТО ВОНИ? Старий і Новий Рік. ЗАГАДКА: мороз.

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія. Річна передплата становить у ЗСА — 8.00 дол., у інших країнах — рівновартність цієї суми. Для членів УНС 5.00 дол. Ціна окремого числа 75 центів. Ціна подвійного числа — 1.00 дол.

THE RAINBOW — VESELKA

Обкладинка роботи Миколи Бутовича

Published monthly, except May to August Bi-monthly
at Jersey City, New Jersey
Montgomery Street — Jersey City, New Jersey 07302
Subscription $8.00 per year. UNA members $5.00 per year.
Entered as Second Class at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці:
Микола Бутович — Сніговик і діти.

Леся ХРАПЛИВА *Ілюстрація Петра АНДРУСЕВА*

КОЛИСЬ ВЕСНОЮ НА ВОЛИНІ

Надворі будилася весна. Сніг уже танув, і на дорозі, що вела крізь село Колодяжне, стояли тут і там великі калюжі. Подекуди земля вже просихала, а при шляху несміливо показувалась перша весняна соковита травичка. Дорогою поміж хатами бігло біляве дівчатко, років може з дванадцять. На ньому по-волинському вишивана сорочка, свитка і спідниця. Бігло воно, уважно оминало калюжі, та все щось стиха собі підспівувало.

Дівчинка добігла до останньої хати, за якою вже починався ліс, густий та дрімучий... Під хатою сиділа старенька бабуся і перебирала якесь сухе зілля.

— А куди це ти, дитино, йдеш? — спитала бабуся.

Дівчатко спинилося, всміхнулося: — До лісу, бабусю.

— До лісу? А ти хіба лісовика чи русалки не боїшся?

— А чого мені боятися? От я читала в книжечці про русалку, то вона зовсім не страшна.

— У книжечці, кажеш? А ти хіба читати вмієш?

— Вмію. А хіба що? Всі ж уміють!

— Дивна ти, дівчино! — здивувалася бабуся. — Убрана, як усі люди в селі, і по-нашому гово-

риш, а от і читати вмієш. Хто тебе навчив?

— Матуся. Вона і мене і братчика Михайлика навчила, і книжечки нам спроваджує. Батенько хотів нас у школу віддати, та матуся нас у чужу, московську школу посилати не схотіла.

— То, кажеш, і мати твоя читати вміє? А чия ти будеш? Щось я тебе ні під церквою, ні на вигоні між дівчатами не бачила.

— Бо я лише недавно із Звягеля приїхала. Я — Косачівна, а звуть мене Леся, от там із двору, знаєте, з-за гаю.

— То ти панова* донечка! — здивувалася старенька. — А я й не знала, що з панночкою говорю... Бо як тут пізнати? І одягнена, як усі дівчата, і говориш так, як усі... Я думала, що всі пани, прости Боже, лише по-московському говорять та з-панська носяться...

— Може інші й по-чужому розмовляють, а нам чого своєї рідної мови соромитися? Ми всі вдома лише по-своєму говоримо: і батенько, і матуся, і Михайлик, і родичі наші Старицькі та Лисенки, і дядько Драгоманів, і тіточка...

Аж тут у дівчини так і стали на очах сльози. Трохи-трохи не розплачеться.

— Чого це ти так посумніла наразі, дитино? Отака веселенька була, мов пташка...

— Бо... бо тіточку москалі на Сибір вивезли за те, що по-нашому говорила, що була українкою. Я її так любила!..

І знову оченята в Лесі зайшли сльозами, і устонька вона прикусила.

Жаль стало старенькій: — Бог милостив, дитино! І з Сибіру люди вертаються! А от, коли тіточку засудили, то тобі хіба не страшно говорити по-нашому, і вдягатися, та ще, як кажеш, і книжки читати?

Тут Леся мов вогнем спалахнула: — Ой, ні, бабусю! Нізащо в світі своєї мови не покину! Я читала книжечку про відважного лицаря, що його вже з коня скинули, до землі списом прибили, а він ще кликав: „Убий — не здамся!" І писали, як то перших християн на муки посилали, вогнем палили, диким звірям на поталу кидали, а вони таки віри своєї не зрадили. Так і ми ніколи свого не покинемо!

— Що ж, дитино, бачу — ти мудра, на книжках учена та ще й завзята вдалася. Але в ліс таки не йди! Тепер весна — таке там у лісі твориться, що й не здумаєш! Небезпечно туди людині тепер заходити!

А в Лесі оченята новим вогником загорілися.

— Що там таке твориться? Розкажіть, бабусю! — почала просити.

— О, багато, багато! Ліс зимові білі шати скидає, у весняні, в зелені вдягається. А з ним і цар його, лісовик, що як ти з ним добра, то й він з тобою добрий. А як розгнівається за щонебудь — горе тобі! З озера, що на полянці, водяник виглядає, а за ним і донечка його, русалка. Вона страх любить затягати в воду рибалок молодих. А до неї заходить той, що греблі рве. Оце він, щоб, хорони Боже, цього року такої потопи не вчинив, як торішньої весни! А з старої верби виходить мавка — там вона всю зиму спала. Приходить до неї перелесник, та такий меткий, такий палкий, як сам вогонь. Його, як розгнівиш, зараз хату запалити може. А потерчата понад болотом вогники палять та людей у трясовиння заманюють. Треба, доню, добре знати, яке зілля з собою носити, щоб у біду не попасти: чи мак-відюк, чи терлич, чи полин...

— А ви, бабусенько, маєте таке зілля? Як же вам його не мати, коли так близько лісу живете? Багато його отут довкруги вас на присьбі. Дайте ж мені, рідненька, щоб я теж у лісі хоч русалку, хоч мавочку побачила. Так дуже я їх побачити хотіла б!

Довго-довго просила вона, аж поки бабуся не всміхнулася ласкаво, не вибрала з усього зілля маленького пучечка. Дунула на нього тричі, перехрестила, щось пошептала та й подала Лесі. Вклонилася, подякувала дівчинка, заткнула пучечок за пояс і побігла в ліс.

Не знати, чи бачила вона в лісі мавку, чи ні. Зараз за нею прибіг наймит із двору, бо приїхали дядько Старицький з тіткою, а з ними і посестра Лесі, Людка.

Та, мабуть, мавку вона таки бачила, бо багато років пізніше, як уже виросла, написала про неї. І як чудово написала в „Лісовій пісні"!

І про лицарів писала, і про перших християн, і про всіх, що за правду з неправдою боролися Бо маленька Леся — це була велика наша письменниця Леся Українка.

Контрольні питання:

1. Де прожила Леся Українка дитячі роки і чия вона була дочка?
2. Яке було її справжнє прізвище?
3. З якими заслуженими для України родинами була Леся посвоячена?
4. Яких лісових духів створили в своїй поетичній уяві українські селяни?

---

* Перед першою світовою війною українські селяни називали панами заможних землевласників, що жили по селах у гарних мурованих будинках, „дворах".

СВІТ, МОВ КАЗКА

Вчора ліс ховавсь у мряку,
А вночі мороз дихнув,
Кожну віточку, гілляку
Ніжно сріблом обгорнув.

Морозеньку-чарівничку,
Замінив ти в казку світ —
Хоч щипнеш не раз і в личко,
Діти шлють тобі привіт!

В лісі блиснуло, засяло —
Іней іскрами заграв,
Вийшло сонце, засміялось —
Зайчик з дива дибки став.

Гляньте, ось виходить з бору
Біла Краля Зимова,
Гарна-гарна, хоч сувора —
В неї сукня льодова.

А на сукні ті узори,
Що їх видно на шибках —
Із серпанку кануть зорі,
Сяють персні на руках.

З нею йдуть її дворяни,
Йдуть ведмеді і вовки,
Скачуть зайчики між пнями,
Тихі сарни і цапки.

Світ, як диво — світ, мов казка —
Світ, неначе срібні сни —
А під листям спить комашка,
Спить, чекає до весни.

Роляник

СНІГОВА БАБА

(Ілюстрація Юрія Козака)

Хтось зліпив зі снігу бабу, грубу,
круглобоку —
Ніс з картоплі, очі — вугіль,
білу й чорнооку,
З граблів зуби, з тичок руки,
коса зі соломи,
В руках міцно держить віник,
малощо не зломить.
Стоїть баба вдень тихенько,
дивиться на сонце,
Уночі дітей лякає крізь хатнє віконце:
Шкірить зуби, скрипить, тріщить,
вітром косу чеше,
Подвір'ячко замітає, деревом колише.

Але сонечко не довго холодно дивилось,
Як почуло весну близько, ціле загорілось,
Стало гріти, зм'якла баба, прийшли теплі
сльоти,
Розм'якали сніжну бабу, як цукерку в роті.
Ох, тепла не любить баба —
вся краса розплилась,
Косу десь вітри понесли, очі розгубились.
Ще день, ще два та й не стане
снігової баби,
А в баюрці, де стояла, закумкають жаби.

Галя

Пояснення-словничок: **вугіль** або вугілля (charcoal); **граблі** — rake; **тичка** — pole; **віник** — мітла; **зм'-якнути** — to relent; **розм'якати** — to soften; **баюра** — калабаня, калюжа — (pool); **кумкати** — to croak.

Валентина ЮРЧЕНКО

БАЙКАР ЄВГЕН ГРЕБІНКА

1-го лютого 1982 р. минуло 170 років від дня народження визначного українського байкаря, Євгена Гребінки. Він народився 1812 року на Полтавщині, біля міста Пирятина, а походив з давнього козацького роду. Родина його батьків була велика — семеро дітей, а з них другим, після найстаршого брата, був Євген.

Раннє дитинство провів він разом з братами і сестрами серед мальовничої української природи в маєтку батька, який був військовим старшиною і невеликим землевласником. Першою виховницею малого Євгена була українська селянка-кріпачка. Вона знала безліч казок, приповідок і пісень та охоче співала й оповідала їх маленькому паничеві, який дуже любив свою „няню" і вже навіть, коли був дорослим, то часто згадував її теплі щирі турботи про нього.

Коли Євген підріс, його готував до гімназії домашній учитель, а місцевий священик привчав до церковного читання і викладав йому Закон Божий. Євген рано навчився добре читати і також по-церковнослов'янському часто читав „Апостола" під час Служби Божої у місцевій церкві. Читанням книжок він захоплювався ще змалку. Його вчитель оповідає у спогадах, що хлопець ніколи не міг заснути без книжки. Мати, яка дуже любила його, боялася за синове здоров'я, думаючи, що читання в ліжку пошкодить йому, але їй ніяк не вдавалося відучити його від цього. Натомість батько його, який дуже поважав учених, завжди говорив, що єдине його бажання — побачити сина Євгена учителем. Пам'ять у Євгена була надзвичайна — він вивчав усе дуже скоро і особливо цікавився історією, любив слухати оповідання про українських гетьманів, а також любив різні народні перекази — про відьом, чарівниць, водяників, русалок тощо.

Коли Євгенові минуло 13 років, батько віддав його до Ніженського ліцею (середня школа), де його прийнято зразу до четвертої кляси. І вчителі, і товариші любили Євгена Гребінку за його добру, дружню і веселу вдачу, а особливо тоді, коли він, разом з іншими учнями, почав видавати учнівський журнал і в ньому вміщував свої дотепні вірші й байки. Весь свій вільний час Євген посвячував на читання книжок з бібліотеки ліцею, де тоді було понад 2500 книг, а також і з приватних бібліотек. В цьому ж ліцеї вчився і Микола Гоголь, згодом відомий письменник, який давав Євгенові книжки зі своєї бібліотеки.

Закінчивши ліцей, Євген Гребінка вступив на військову службу, але скоро залишив її і став урядовцем комісії духовних шкіл, хоч головним своїм зайняттям він вибрав літературу. Живучи тоді у Петербурзі, Гребінка знав багатьох українських і російських письменників та мистців, приятелював із Квіткою-Основ'яненком, відомим українським повістярем. Коли Гребінці було 22 роки, він видав окремою книжкою свої українські байки або приказки і в них показав свій особливий талант байкаря. Ці байки так сподобалися читачам, що їх треба було видавати вдруге.

Портрет Євгена Гребінки. Акварeля Шевченка

Тут, у Петербурзі, Євген Гребінка познайомився з Тарасом Шевченком, який тоді ще був невільником-кріпаком. Маючи від природи добре серце чесної, чутливої людини, Гребінка щиро перейнявся нещасливою долею молодого Шевченка, часто запрошував його до себе, зайнявся його освітою, давав йому читати багато книжок. А коли довідався, що Тарас не тільки добре малює, а й пише вірші, то перший прочитав Шевченкові поезії, дуже похвалив їх і заохотив Шевченка до писання віршів та й друкував їх у своєму журналі „Ластівка". Разом з Шевченком Євген Гребінка їздив в Україну і гостив поета у своєму домі на Полтавщині.

Хоч Гребінка половину свого життя провів у Петербурзі, на півночі царської Росії, він не забував рідної мови і любив свою батьківщину-Україну. Він писав: — „Я думаю, що нема на світі кращого місця, як Полтавщина". І хоч багато оповідань і повістей він писав російською мовою, проте часто вибирав українські теми з побуту народного або з українсь-

кої історії. В нашій літературі Євген Гребінка відомий, як байкар. Його байки, писані доброю українською народною мовою, і повчають, і висміюють людські хиби, вони і жартівливі, і сумовиті. В них Гребінка осуджує брехню, пиху, нечесність, грошолюбство, картає зарозумілих неуків і національних відступників. Життя нашого байкаря Євгена Гребінки було дуже коротким. Він помер у віці 36 років і похований в Україні, там де й народився. Його гарну колись могилу, обсаджену дубками, де був залізний хрест, огорожа і квіти, совєти зневажили — повалили хреста й огорожу, порубали дерева. Так само занедбана і його родинна хата в селі Мар'янівці. Але в пам'яті українського народу зберігаються не тільки Гребінчині байки, а й пісні, яких він написав теж чимало — їх і досі залюбки співають.

———

Пояснення-словничок: **байкар** — fabulist; **маєток** — estate; **землевласник** — landlord; **гімназія** — в Европі називають середню школу, а в Америці — high-school, **повістяр** — письменник, що пише повісті; **хиба** — недолік (defect). В той час українська мова щойно починала вживатися в літературі, тому не дивуймося, що перші письменники писали частинно також по-російськи.

Євген ГРЕБІНКА

ЛЕБІДЬ І ГУСИ

(Байка)

На ставі пишно Лебідь плив,
А Ґуси сірії край нього поринали.
„Хіба оцей біляк вас з глузду звів? —
один Гусак загомонів, —

Чого ви, братця, так баньки повитріщали?
Ми попелясті всі, а він один між нас
Своє пиндючить пір'я біле!
Коли б ви тільки захотіли,

Щоб разом так вся бесіда взялась,
Ми б панича цього якраз перемастили".
І завелась на ставі ґерґотня,
Гусине діло закипіло:

Таскають грязь і глей зо дна
Та мажуть Лебедя, щоб пір'я посіріло.
Обмазали кругом — і трохи галас стих;
А Лебідь плись! на дно — і випурнув, як сніг.

Євген ГРЕБІНКА

СОНЦЕ ТА ХМАРИ

(Байка)

Ось Сонечко зійшло, і світить нам, і гріє,
І Божий мир, як маківка цвіте;
На небі чистому ген Хмара бовваніє.
Та Хмара надулась і річ таку гуде:

„Що вже мені це Сонце надоїло!
Чого воно так землю веселить?
Хоч я насуплюся, воно таки
блищить.
Я полечу йому назустріч сміло,
Я здужаю його собою затемнить".

Дивлюсь — і Хмарами півнеба замостило,
На Сонечко, мов ніччю налягло.
А Сонце вище підпливло
І Хмари ті позолотило.

———

Пояснення-словничок: 1 (до байки „Лебідь і Гуси") **біляк** — тут зневажлива назва лебедя (swan); **баньки витріщати**, тобто очі (to open one's eyes wide); **звести з глузду** (з розуму) — to infatuate; **пиндючити** — тут: наїжити, настовбурчити пір'я; **перемастити** — тут: to dirty; **ґерґотня** — гусячий крик-галаг; **грязь** — болото; **глей** — gley; **випурнути** — виринути — to dive out. 2. (до байки „Сонце і Хмари"); **Божий мир** — світ; **маківка** — poppyhead; **бовваніти** — to appear; **надоїсти** — надокучити (to bother); **насуплюватися** — to knit one's brow; **замостило** — закрило; **налягнути** - to press.
Байка — невеличкий твір ніби про тварин, рослин або й неживі предмети, але автор розуміє під ними добрих і злих людей. Тому в байках такі особи, як напр. Гусак, Лебідь, Сонечко, Хмара тощо писані з великої букви. Ці дві байки розповідають про нечесних людей, що намагаються знеславити чесних, але це їм не завжди вдається.

Ганна ЧЕРІНЬ

Ілюстрація Марти ГУЛЕЙ-ЛЕҐЕЦКІС

МАЮ З РОБОТОМ РОБОТУ

В мене є цяцьковий робот.
В нього маска й довгий хобот,
Груди в панцері цілком,
А на голові шолом.

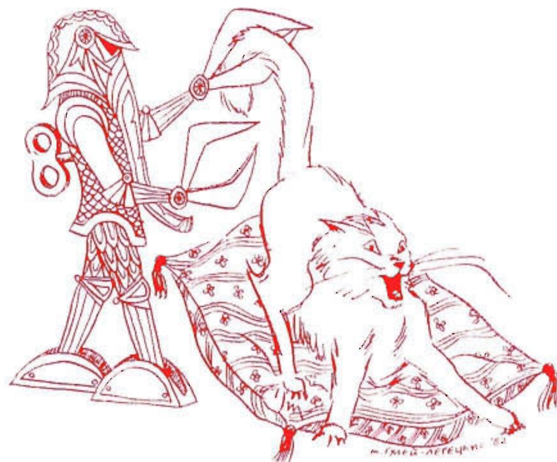
Робот бродить по кімнаті.
В нього ноги вайлуваті,
Руки — наче клешні краба,
Так що робот мій — незґраба.

Як іде, то не вважає,
Все, що стріне — розкидає.

Раз наскочив на кота,
Прищемив йому хвоста.
Як спіткнеться, то впаде
І мене на поміч жде.

Має робот жінку тиху,
Роботящу роботиху.
Є в них діти — роботята,
Схожі всі на свого тата.

Це така сім'я цікава —
Цілий день мені забава.

Маю з роботом роботу —
Щоб не впав від повороту.
А як скінчиться пружина,
Знов заводити біжи-но!

Щоб могла сім'я ходити,
Всіх я мушу накрутити.

Пояснення-словничок: **цяцьковий** — іграшковий (забавка); **хобот** — trunk; **панцер** — залізний одяг лицаря (armour); **шолом** — helm; **вайлуватий** — незґрабний (clumsy), пор. **незґраба**; **клешня** — claw, nipper; **накрутити** тут: пружину — to turn on; **прищемити** — придавити, притиснути.

Валентина ЮРЧЕНКО

ПЕРШУНИ

Галя, Юрчик і Микола
Біля тата сіли колом
І хвалились, що вони
В Рідній школі першуни.

Галя — старша мовить слово:
— Перша я у рідній мові,
Краще всіх пишу й читаю,
Про Франка й Шевченка знаю.

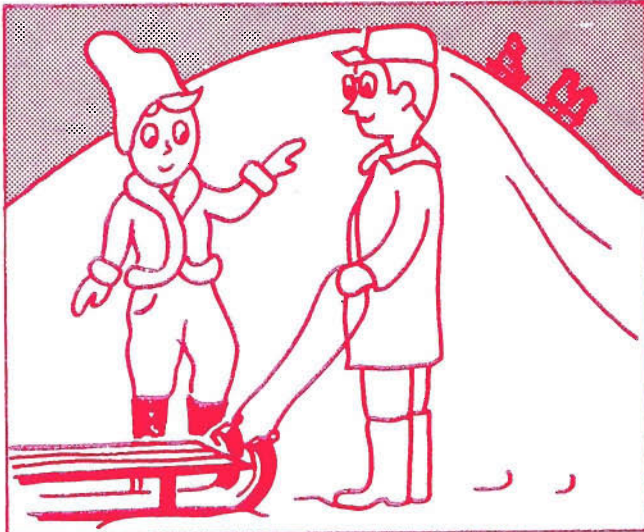
Тут Микола обізвався:
— Цілий рік я так старався,
Вчивсь історії сумлінно
І у мене все „відмінно".

А Юрась сидить тихенько,
Усміхається хитренько, —
З усіма і він разом
Мусить бути першуном.

— Ну, а ти, Юрасю, теж
В школі десь перед ведеш?
Зміркував умить Юрасик:
— Перший я... біжу із кляси!

Текст: Валентина ЮРЧЕНКО Ілюстрації: Іван БРИКОВИЧ

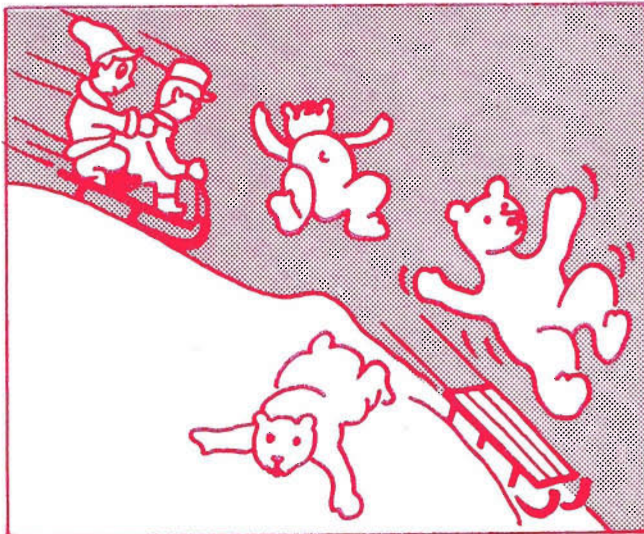
Веселик-Лясь

Хоч зима, мороз лютує —
Лясь-Веселик не сумує,
Тепла шапка є на вуха,
Має доброго кожуха.
— Луцю, гей, санки бери,
Йдім спускатися з гори!

На горі там повно сміху,
Лисенятам радість, втіха,
На санках сім'я ведмежа,
Ведмежата роблять „вежу",
Лис Микита дасть медалі
Тим, хто їде швидше й далі.

Радий Луць: — Ми хлопці бистрі,
Зараз будем медалісти!
Розігнались, мчать щодуху,
Вітер свище їм у вухах,
Поперед — сім'я ведмежа,
Ой, біда! Звалилась „вежа"!

Покотились ведмежата,
Під санками — лисенята,
Хлопці — в сніг, померзли вуха,
Погубили капелюхи...
Каже Лясь: — Медалю хочеш?
Скажеш гоп!, як перескочиш!

Медаліст — той, що під час змагань дістає першу нагороду.

ПРО ХЛОПЧИКА ПЕТРУСЯ Й ПРО МИСТЦЯ ПЕТРА АНДРУСЕВА

Із смутком повідомляємо співробітників і читачів "Веселки", що 29-го грудня 1981 р. помер довголітній ілюстратор нашого журналу св. п. Петро Андрусів. Вшановуючи Його пам'ять передруковуємо дещо змінену й доповнену статтю про Нього, яка була поміщена в ч. "Веселки" за жовтень 1968 р.

Недалеко Львова в Західній Україні є село Каменобрід. У тому селі народився й проживав хлопчик Петрусь. Жвавий хлопчина, до всього цікавий. Бігав по садках, полях, бавився з дітьми. Коли Петрусеві пішло на сьомий рік життя, почалася Перша світова війна, влітку 1914 року. На Галичину насунули російські війська й зайняли село Каменобрід. Вони почали виселювати людей з села. Виселили й Петрусевих батьків. Тоді Петрусь загубився. Заопікувався ним відділ кубанських козаків, для яких хлопець став полковою ,,маскоткою". Та козаки не могли довго опікуватися Петрусем. Вони віддали його до дитячого захисту в місті Рівному на Волині. Звідтіля Петрусь поїхав транспортом через Київ до Москви. Після кількох місяців перебування в Москві малий скиталець опинився в дитячому гуртожитку в Рязані, в центрі Росії. Разом із ним проживали тут українські діти з Волині, Полісся та інших українських земель. Тут став Петрусь ходити до школи. Вже тоді завзято рисував і малював.

У 1917 році в Росії вибухла революція. У гуртожитках настав недостаток, голод, почалися недуги. Петрусь познайомився тоді з українськими вояками і старшинами австрійської армії, що жили в Рязані в таборах воєннополонених. Вони зацікавилися малярськими здібностями хлопця й допомогли йому виїхати транспортом до Варшави в Польщі. Тут Петрусь знову опинився в хлоп'ячій бурсі, якою опікувався Американський Допомоговий Комітет. У проводі цього Комітету був пізніший президент Америки Герберт Гувер.

Врешті скінчилися воєнні дії й Петрусь міг поїхати на Різдво 1922 року до рідного Каменоброду. Яка ж була радість — зустріли його батьки, сестри й брати. Всі вони щасливо перебули війну й повернулися до рідної хати. Збіглися люди з села, збіглися хлопці й дівчата — Петрусь повернувся живий і здоровий! Того року хлопці-колядники в Каменоброді й Добростанах ходили колядувати по хатах з такою звіздою, якої тут ще ніколи не бачили — так чудово розмалював її Петрусь! Три дні колядували юні колядники, аж похрипли. Для Петруся було це чудове Різдво — він хотів виколядувати Богові всю свою радість і всю свою вдячність за щасливий поворот з далеких чужих земель до рідного гнізда.

Минали роки. Петрусь далі вчився, скінчив почату в Варшаві середню школу, потім Академію Мистецтв. Поїхав на студії в Париж, у Франції. Потім став учителювати в середніх і фахових школах у Варшаві. Належав до українського мистецького гуртка ,,Спокій". У 1930 році почав працювати як ілюстратор дитячого журналу ,,Світ Дитини" Михайла Таранька. Ілюстрував також інші журнали для дітей — ,,Дзвіночок" Юри Шкрумеляка, ,,Наш Приятель" та оформлював дитячі й юнацькі книжки (,,Княжа слава" Олександра Лотоцького й інші).

Почалася Друга світова війна й Україна опинилася під московсько-большевицькою окупацією. Тоді Петрусь, уже як відомий мистець-маляр Петро Андрусів, переїхав до Філядельфії в ЗСА. Тут заснував українську мистецьку школу і став знову ілюструвати дитячі видання — журнал ,,Веселку" та книжки для дітей. Найкраще зілюстрував книжку ,,Меч і книга" письменника Володимира Барагури та ,,Чародійне авто" Лесі Храпливої, до якої виконав вісім повнокольорових ілюстрацій і обкладинку. Наш мистець малював краєвиди. Їх можна було бачити на мистецьких виставках. Мистець оформлював книжки, робив обкладинки, фірмові знаки, розмальовував церкви.

В останні роки П. Андрусів присвятив свій талант малюванню великих полотен з історії України — ,,Княжа пристань у Києві", ,,Французьке посольство у князя Ярослава Мудрого", ,,Зустріч гетьмана Мазепи з кошовим Гордієнком". Перед смертю закінчив велику картину ,,Хрищення України".

„НАДІЯ" — ПЕРШИЙ ВІРШ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:

Надія вернутись ще раз на Вкраїну,
Поглянути ще раз на рідну країну,

Поглянути ще раз на синій Дніпро, —
Там жити чи вмерти, мені все одно;

Поглянути ще раз на степ, могилки,
Востаннє згадати палкії гадки...

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна.

Картина мистця Петра Андрусева зображує як маленька Леся Українка пише свій перший віршик п. н. „Надія". Ця поезійка постала підо впливом жалю й туги Лесі за своєю улюбленою тіткою Оленою Антонівною К о с а ч, яку російська жандамерія вивезла на Сибір за її письменницьку творчість та громадську діяльність для добра українського народу. Позаду Лесі її мама, письменниця Олена Пчілка.

Про молоді роки Лесі Українки прочитайте книжечку Гліба Лазаревського „Молодість Л. Українки" та два оповідання в книжці Володимира Барагури „Меч і Книга".

За редакцією мистця-маляра Святослава Гординського в 1980 р. вийшла монографія про П. Андрусева, в якій поміщено репродукції кольорових картин і ґрафіки мистця, в тому багато ілюстрацій до „Веселки" і до збірки історичних та біографічних оповідань В. Барагури „Меч і книга".

Закликаємо читачів „Веселки" помолитися за спокій душі цього великого мистця і приятеля українських дітей та молоді.

В.Б.

Галина ЧОРНОБИЦЬКА

Ілюстрація Юрія КОЗАКА

ДО НАЙДАЛЬШОЇ ПЛЯНЕТИ

Довго спав і снив я в ліжку,
що на Місяці ходив.
Ще б хотів поспати трішки,
але хтось мене збудив.

Ранок в ясному промінні
усміхається мені
і грайливі сині тіні
застрибали на вікні.

Годі! Спати вже не хочу.
До вікна я перебіг:
а в саду аж сліпить очі
білий, білий, білий сніг!

Де мої санки-ракети?
Де виправа вся моя?
До найдальшої плянети
полечу сьогодні я!

Не журіться, любий діду.
Полечу – не забарюсь,
сто разів із гірки з'їду
і до вас я повернусь.

Грайливий — playful, тут також: рухливий — mobile, lively; **сліпить очі сніг** — the snow is blinding; **виправа** — тут: знаряддя (implements) до подорожі; **забаритись** — to linger, to stay too long.

ЛИСТ НА СНІГУ

(Ілюстрація Н. Мриц)

Риски,
хрестики,
крапки –
по снігу
на стежці
скраю,
Розумію ці рядки,
дуже радо їх читаю.
Це мені листа прислали
добрі друзі горобці,
тут подяку написали
за шкуринку та крупці.

Л. Гадай

Шкуринка — верхня тверда верства хліба (crust); **крупці** — здрібніла назва від **крупа** або **крупи** (peeled grains).

ХОМА САМ СЕБЕ ПОКАРАВ

(Ілюстрація Марти Гулей-Леґецкіс)

Тато і мама поїхали на два тижні до хворої бабусі. В хаті лишилася тільки тіточка Юстина, і вона мала опікуватися Хомою.

Хома ходив до четвертої кляси в невеличкому містечку. Був здібний, але лінивий. Як батьки поїхали з дому, то він почав занедбуватися в науці, не виконував домашніх завдань, а тітку обманював, що нема що писати.

Бачить учитель, що Хома не написав задачі, мовляв, голова боліла. На другий день знов прийшов без задачі, виправдуючись, що штрикало його в усі. Учитель питає: ,,А чому ти не пішов до лікаря?" — ,,Бо вже перестало", — відповів Хома. Учитель не вірив, що Хомі ,,штрикало і перестало", тож каже:

— Якщо перестало, то ти домашню задачу напишеш у школі. По науці залишишся на пів години в клясі і напишеш. Я незабаром прийду і перевірю задачу.

Не було ради, Хома сів на свою лавку, сумний, похнюплений. Тримає в руці олівця і махає ним над зошитом. Минуло вже чверть години, а він ще нічого не написав.

На коридорі почулися кроки. Хома наслухував і догадався, що то йде сторож-замітач, бо він мав великі черевики і кривав на одну ногу: чап-чап-чалап, чап-чап-чалап... Хома подумав: ,,А ну ж прийде чогось до нашої кляси? І я знов буду стидатися тим разом перед сторожем? А він живе недалеко від нашого дому і може розповісти тітці Юстині.

Сторож справді зупинився коло дверей і поклав руку на клямку. Хома вмить сховався під лавкою. Сторож відчинив двері, розглянувся з порога по клясі і, нікого не бачачи, зачинив двері на ключ.

В той саме час вийшов з канцелярії учитель. Хома чув, як учитель питав: ,,Чи в четвертій клясі є учень?" — ,,Нема нікого" — відповів сторож. — ,,Видно, вже пішов додому", — сказав учитель, і обидва відійшли, бо на коридорі стало тихо.

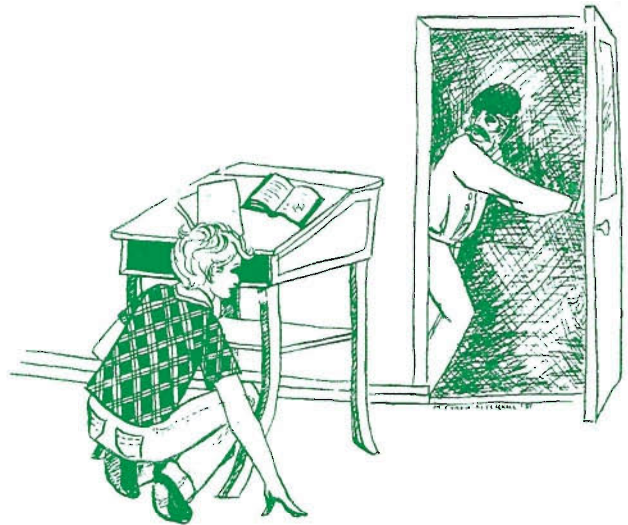
Щойно тепер подумав Хома, яку він зробив дурницю: він лишився сам у цілій школі. Трохи настрашився.

Може утікати через вікно? — мигнула думка. — Та ні, тепер зима, вікна заклеєні. Бити шиби не відважився, а кликати когось на поміч і стидно, і зрештою, з вулиці, по той бік подвір'я, ніхто не почує.

Час би вже обідати, їсти хочеться не на жарти! Але, йдучи до школи, забув друге снідання на столі. Що робити? Нема ради, треба чекати, аж о п'ятій годині прийде сторож замітати школу.

Сидить Петрик, а кругом така тишина, аж страшно. Пригадуються йому і щурі, стоноги і ,,страхи", хоч у школі таке не виводилося. Підійшов до вікна і дивиться, як його товариші побігли з санками на горбок у парку. Яке веселе буде там санкування! А він сидить отут, мов злочинець у тюрмі, до якої сам себе замкнув.

Ґодинник на вежі вибив четверту годину. Хомі здавалося, що він сидить уже цілий рік. Згадав, як він неохоче брався до науки, як не раз ходив ,,поза школу". Коли він так почав сам собою каятися, тоді в нього в душі щось пробудилося: він сів на лавці і виконав свою задачу, та так чисто і каліграфічно, як ніколи.

Раптом почув, як на коридорі, відмикалися двері, відізвалися якісь кроки і голоси.

То тітка Юстина, не дочекавшись повернення Хомуся додому, сама пішла розвідатись, чи він був сьогодні в школі. Сторож запевнював, що переглянув усі кляси і ніякого учня не бачив. Але учитель почав підозрівати якусь Хомину ,,штучку" і звелів ще раз відчинити двері до четвертої кляси. Всі троє стали підходити до дверей.

Цим разом Хома вже не сховався під лавку. Боявся, що його, не дай Боже, замкнуть на цілу ніч. Стояв коло дверей, червоний, мов рак, що його витягнули з кип'ятку.

— Ти що тут робиш? — сказала тітка. — Чи тебе замкнули?

— Як я тут був по науці, я його не бачив, — сказав сторож. — Тому я замкнув двері. А де ти був?

—Я... писав... задачу, — відповів ікаючись Хома, не підносячи голови.

Учитель за нього додав, злегка всміхаючись: — Під лавкою, на підлозі.

Тоді взяв у руки зошит, де була написана Хомина задача, і тихо її читав.

(Закінчення на стор. 14-ій внизу.)

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації Яреми КОЗАКА*

ПЕТРУСЕВА ПРИГОДА

Петрусь мешкає недалеко від залізничної станції, де вдень і вночі гуркотять моторові льокомотиви і рівночасно вистукують колеса вагонів по сталевих рейках. На площі перед станцією завжди метушня: приїжджають і від'їжджають авта, автобуси, поспішають подорожні з валізками, снуються залізничники.

Погляньмо туди, де на залізній дошці написано, що тут зупинка автобусів. Коло дошки видно невеликого хлопчика з ясним волоссям, синіми очима, в зеленім светрі і в довгих бронзових штанях. Це Петрусь.

Вчора Петрусеві сповнилося дванадцять років життя. То був для нього гарний день, хоч зранку покропив дощик і до вечора було хмарно, проте в душі Петруся було ясно, мов би світило сонце, бо мама і тато побажали йому з уродинами і то не тільки словами, але й гарним дарунком. А ввечері дві тітки, що живуть у тім самім місті, прийшли з дітьми та принесли дуже смачні солодкі бублики.

Мав ще приїхати дядько Степан з іншого міста, щоб при нагоді уродин відвідати сестру, Петрусеву маму, і всю родину. Але трапилася перешкода. Петрусь даремно чекав на станції дві години. І поїзд спізнився, і приїхав без дядька.

А тим часом прийшов лист, що фабрика вислала дядька на тиждень праці в іншій місцевості, і він покищо не може приїхати. Зате в коверті була гарна карточка з побажаннями і десять долярів. Нехай Петрусь, — писав дядько, — купить собі за ці гроші, що йому наймиліше, але щоб витрата була „мудра".

Петрусь зараз подумав, що витрата буде певно „мудра", коли він купить собі книжку. Тої суботи, ідучи з рідної школи, він побачив на виставці нову книжку для дітей. Про цю книжку говорив учитель у школі і порадив, щоб хто може, хай собі її купить. Петрусь пішов до тата і попросив дозволу купити книжку. Тато дозволив. І ось тепер Петрусь стоїть біля зупинки і чекає на міського автобуса, щоб поїхати до книгарні. Гроші тримає в жмені, бо з кишені можуть у натовпі вилетіти або злодюга витягне.

А подорожні то входять, то виходять з будинку станції. Петрусеву увагу привернула до себе старша пані, що мала в руці валізку. Зупинилася на сходах, поставила валізку і стала розглядатися. Може, — думав Петрусь, — приїхала без попередження, і ніхто не вийшов їй на зустріч. А, може, в неї слабі руки, бо так вона їх опустила, мов би мала артрит.

Потім Петрусь подумав: „Вона певно поїде автобусом. Чи не було б добре, якби я поміг перенести валізку і подати до автобуса? Старшим людям треба допомогти."

Він підійшов до пані і заговорив по-англійськи: „Чи дозволите, щоб я відніс вам валізку до зупинки?"

Пані щось буркнула, але Петрусь нічого не зрозумів. Однак рівночасно Петрусь побачив, що її ручна торбинка вишита гуцульським узором. Він догадався: це українка. І він сказав по-українськи: „Чи я міг би піднести вам валізку?"

Пані здивовано подивилася на хлопця. З її очей можна було вичитати запити: я ж тебе не знаю! А що, як ти схопиш валізу і втечеш? Не раз таке бувало...

Петрусь догадався, чому пані вагається. І він умить подумав, що треба якось здобути її довір'я. От, наприклад, подасть їй свій десятидоляровий папірець. Так він дасть їй у заставу свої гроші, щоб вона не думала, що він злодій. Петрусь подав скручений банкнот.

Тітка взяла свого Хомуся за комір і повела додому, мов арештанта, хоч він не думав виривати-ся. За ним ішов сторож і неделікатно сміявся. Хомі було дуже стидно, бо він догадувався, що сторож сміється з нього.

А учитель сказав немов до себе: — Але задача написана дуже добре!

Опрацював Михайло М а м о р с ь к и й

———

П о я с н е н н я-с л о в н и ч о к: **здібний** — талановитий (capable, gifted); **штрикати** — колоти (to thrust); **сторож-замітач** (janitor); **кривати** — кульгати (lame, limping); **клямка** — latch; **клеїти** — to glue; **стонога** — centipede; **підозрівати** — to suspect; **кип'яток** — boiling water; **ікати** — to hiccup.

— Подержіть, пані! Я тим часом піднесу вам валізу.

Пані усміхнулася.

— Чому ти носиш гроші у жмені? Хіба в тебе нема кишені?

Петрусь умить придумав відповідь.

— Мої кишені подерті. Тож, прошу, подержіть мої гроші.

Не знаємо, що вона думала. Але якось дивно засміялася і сказала:

— Гаразд! Я подержу твої гроші. Ходім.

Петрусь узяв валізу. Вони зійшли зі сходів і підійшли до зупинки. Якраз надходив автобус. Пані взяла від Петруся валізку і поставила на східець автобуса. Швидко подала Петрусеві скручений папірець, сказала „дякую" і підійшла до водія. Двері зачинилися. Голосніше загуркотів мотор, і автобус рушив.

Петрусь розгорнув папірець. Глянув і здивувався. На його долоні лежав не тільки десятидоляровий банкнот. Поруч нього ще й другий — п'ятидоляровий. Що це таке? Петрусь несамохіть оглянувся за автобусом, але він уже зник за рогом вулиці.

Петрусь не поїхав тоді до книгарні. Вернувся додому і розповів свою пригоду.

Тато пояснив: — Пані недобачила і дала тобі нехотячи свою п'ятку.

А мама думала інакше: — Вона навмисне так щедро подякувала тобі за те, що ти щиро хотів їй допомогти.

Тільки Петрусь не знав, що сказати.

Пояснення-словничок: **рейка** — rail; **метушня** — fuss, turmoil; **снуватися** — ходити сюди і туди; **зупинка** — stopping-place; **попередження** — notis; **артрит** — недуга суглобів (arthritis); **узор** — design; **застава** — тут: pledge, pawn.

ЗАГУБИВ ГРЕБІНЬ

Малий Петрик прийшов до школи з розкудовченою чуприною.

— Чому ти, Петрусю, не зачесався сьогодні?

— Я десь загубив гребінь, — відповів Петрусь.

— То треба було взяти гребінь, яким чешеться твій тато.

— Мій тато зовсім не має гребеня, бо він ... лисий!

КОРОТКА НІЧ

Малий Івась перший раз у своєму житті їхав залізницею. Раптом поїзд в'їхав у тунель і зробилося темно. Івась притулився до мами, та за кілька секунд тунель скінчився. Івась питає:

— Мамо, то така коротка ніч на залізниці?

Ганна ЧЕРІНЬ

САМОХВАЛИ

**Йшов Івась до школи,
Де гудуть, мов бджоли,
Хлопці та дівчатка,
Україненятка.**

**Підійшла до нього
Леся бистронога,
Струнко в позу стала,
Продеклямувала:**

**— Я дівчинка чемна,
Я молюсь щоденно,
Вчуся на відмінно,
Сміюсь безупинно.**

**Що ж, Івась став прямо
Й відповів так само:**

**— А я хлопчик чемний,
Ввічливий і вчений.
Все на світі знаю,
Як півник співаю.**

**Правильно казала
Нам бабуся наша:
„Сама себе хвалить
Лиш гречана каша".**

**Ці, можливо, діти,
Дуже мудрі. Може.
Та себе хвалити
Самим не пригоже.**

**Вам ще краще буде,
Як хоч раз на рік
Вас похвалять люди,
А не ваш язик.**

**В будень і на свято
Ми таких стрічали.
В нас їх є багато
Звуть їх САМОХВАЛИ.**

Поза — pose, posture; **стала в позу** — to pose; **відмінно** — тут: excellently; **гречана каша** — buckwheat parrige; **не пригоже** — не гоже, не гарно (not nice); **самохвал** — людина, що сама себе хвалить, хвалько (self praise, braggart).

Текст: Валентина ЮРЧЕНКО

Ілюстрації: Іван БРИКОВИЧ

Гоца Драла

Сніг упав, і Гоца Драла
Друзів на санки скликала.

Ось на гірці, на санках
Друзі вже рядком сидять.

Білка, мишка і наш ґном,
З всіх найменший Ромтомтом.

Гоца ось везе громаду
Ґном сидить останній ззаду.

Мишка білку обіймає,
Мишку ґном за хвіст тримає.

Їдуть швидко, мов летять,
І сміються, і кричать.

Враз санки в пеньок — та-рах!
Заверещали друзі „ах!"

Ґномик хвостика пустився
І в пушистий сніг звалився.

А як впав в холодний сніг,
Його ніс зробив „а-пчіх!"

Як той „пчіх" почула Драла,
То товаришам сказала:

— Сніг щосили розгортайте,
Ромтомтомика шукайте!

Прийшов зайчик-лісовик:
— Ось він там, де... черевик!